

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directie Europese en Internationale Zaken

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ez

Datum 1 september 2017
Betreft Geannoteerde Agenda informele Energieraad 20 september 2017

Ons kenmerk

DEIZ / 17136143

Bijlage(n)

2

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer de Geannoteerde Agenda van de Informele Bijeenkomst van de ministers verantwoordelijk voor Energie ('informele Energieraad'), die op 20 september a.s. onder Ests voorzitterschap plaatsvindt te Tallinn. Vanwege het informele karakter van deze bijeenkomst zal een vrije gedachtewisseling plaatsvinden, zonder besluitvorming.

Tijdens de informele Energieraad wordt gesproken over de belangrijkste aspecten van de Europese wetsvoorstellen op het gebied van het marktontwerp van de elektriciteitsmarkt¹. De nadruk zal hierbij liggen op het faciliteren van een goed werkende energiemarkt en het intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking. Deze gedachtewisseling bouwt voort op de hoogambtelijke conferentie *Europe's Future Electricity Market*, welke een dag voorafgaand aan de informele Energieraad plaatsvindt.

Vervolgens organiseert het voorzitterschap een gezamenlijke bijeenkomst voor transport- en energieministers. Tijdens deze sessie zal gesproken worden over twee instrumenten ten behoeve van financiering van Europese netwerken van transport, telecom en energie: de *Connecting Europe Facility* (CEF), en het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI). Over deze sessie bent u ook geïnformeerd in de Geannoteerde Agenda van de informele Transport- en Energieraad².

Tijdens de informele Energieraad krijgen de lidstaten de mogelijkheid om een politieke verklaring te ondertekenen over de digitalisering van de energiesector, de *Tallinn e-Energy declaration*.

Ten slotte wordt u in bijlage 2, conform informatieafspraken³, ook nader geïnformeerd over de stand van zaken in de onderhandelingen over de verordening voor de governance van de Energie Unie, de herziening van de

¹ BNC-fiche is op 20 januari 2017 aan uw Kamer verzonden (Kamerstuk 34 663, nr. 6)

² Op 30 augustus 2017 aan uw Kamer verzonden.

³ Kamerstuk 34 663, nr. 9

**Directie Europese en
Internationale Zaken**

Ons kenmerk
DEIZ / 17136143

richtlijn hernieuwbare energie en de herziening van de richtlijn energie-
efficiëntie⁴.

(w.g.) H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken

⁴ BNC-fiches zijn op 20 januari 2017 aan uw Kamer verzonden (Kamerstuk 34 663, nr. 4, 5 en 6)

BIJLAGE 1: GEANNOTEEERDE AGENDA INFORMELE ENERGIERAAD 20 SEPTEMBER

Marktontwerp elektriciteitsmarkt

Tijdens de informele Energieraad wordt gesproken over het faciliteren van een goed werkende energiemarkt. Daarnaast zal het intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking aan de orde komen, waaronder de voorstellen voor regionale operationele centra van netbeheerders. Er zal tijdens de bijeenkomst, gezien het informele karakter, geen besluitvorming plaatsvinden over de marktontwerpvoorstellen.

Het Estse voorzitterschap heeft in juli een start gemaakt met artikelsgewijze bespreking van de wetsvoorstellen op het gebied van de elektriciteitsmarkt in de Raadswerkgroep Energie. Het voorzitterschap heeft aangegeven dat het verder brengen van de marktontwerpvoorstellen één van haar prioriteiten is. Ze heeft de ambitie om in de tweede helft van dit jaar alle artikelen uitgebreid te bespreken en te onderhandelen over alternatieve voorstellen. Het voorzitterschap heeft de ambitie in de Energieraad van december een gedeeltelijke Algemene Oriëntatie te bereiken op onderdelen van de wetsvoorstellen op het gebied van de elektriciteitsmarkt.

Het kabinet is van mening dat de werking van de Europese elektriciteitsmarkt verder moet worden verbeterd. Dit vormt de basis voor de ontwikkeling van de Energie Unie. Voor een goedwerkende markt is het van belang dat elektriciteit vrij kan stromen waar en wanneer dat het meest nodig is, dat er voldoende grensoverschrijdende concurrentie is, dat er een gelijk speelveld is voor alle producenten, dat consumenten(belangen) beter worden betrokken en dat de juiste prijssignalen voor investeringen en voldoende interconnecties worden gecreëerd. Sterkere regionale samenwerking bij energiebeleid, waaronder een gezamenlijke aanpak van leveringszekerheid, is hierbij belangrijk. Bovengenoemde elementen komen allen terug in de voorstellen en daarom kan het kabinet deze op hoofdlijnen steunen.

Een goed werkende energiemarkt - vrij van onnodig verstorende maatregelen - vergt dat overheden volgens strikte regels en slechts onder bepaalde condities kunnen ingrijpen in de markt. Voorbeelden hiervan zijn gereguleerde prijzen voor energie of capaciteitsmechanismen (waarbij marktpartijen een vergoeding kunnen krijgen voor het beschikbaar stellen van productiecapaciteit). Overheidsmaatregelen die de markt onnodig verstoren zullen moeten worden weggenomen of uitgefaseerd.

Voor wat betreft grensoverschrijdende samenwerking is het kabinet van mening dat nauwere samenwerking noodzakelijk is in een Europese energiemarkt die meer en meer geïntegreerd raakt. Keuzes gemaakt in buurlanden hebben directe consequenties voor de Nederlandse markt en maatregelen kunnen vaak effectiever en efficiënter genomen worden in regionaal verband. Nederland werkt

al nauw samen in regionaal verband in het Pentalateraal Energieforum op het terrein van marktkoppeling, leveringszekerheid en marktflexibiliteit. Daarnaast is er het samenwerkingsverband op de Noordzee voor het ontwikkelen van wind op zee. De samenwerking vindt niet alleen plaats tussen overheden, maar juist ook tussen netbeheerders (TSO's) en toezichthouders. Het kabinet steunt deze vormen van samenwerking van harte en op hoofdlijnen ook de voorstellen van de Commissie omtrent regionale samenwerking.

Bij een aantal thema's is het kabinet kritisch op de Commissievoorstellen. Met name waar de Commissie voorstelt om verantwoordelijkheden van nationaal niveau over te hevelen naar regionaal of supranationaal niveau. Taken en verantwoordelijkheden van TSO's met een grensoverschrijdend karakter, zoals gecoördineerde leveringszekerheidsanalyses en de berekening van beschikbare netcapaciteit, zullen volgens de Commissie moeten worden overgedragen aan de regionale operationele centra (ROC's). Daarnaast zal de Europese toezichthouder ACER meer verantwoordelijkheid krijgen om besluitvorming van nationale toezichthouders te coördineren. Dit in het bijzonder bij het schrijven van netcodes, het beoordelen van voorzieningszekerheidsanalyses en capaciteitsmechanismen, maar ook bij de besluitvorming over grensoverschrijdende infrastructuur en het toezicht op ROC's. Nederland onderschrijft dat grensoverschrijdende samenwerking van belang is voor een geïntegreerde Europese energiemarkt, maar met name bij (de rol voor) de ROC's en de aangepaste besluitvormingsprocedures bij de Europese toezichthouder ACER verdient het Commissievoorstel aanpassing. Daarbij staat het belang van het waarborgen van de nationale leveringszekerheid en de mogelijkheid hierop te sturen voorop.

Het Europees Parlement heeft rapporteurs aangesteld voor de verschillende voorstellen en beoogt eind 2017 te stemmen in het ITRE comité om tot een Parlementspositie te komen.

Wat betreft het krachtenveld in de Raad, staan de meeste lidstaten in het algemeen positief tegenover de voorstellen van de Commissie. Met name de lidstaten met een hoog aandeel duurzaam vermogen in de energiemix zien de noodzaak tot het verbeteren van de flexibiliteit in het systeem, onder andere door het verbeteren van de werking van de markt. Het loslaten van gereguleerde prijzen voor de eindgebruiker is voor een aantal lidstaten minder acceptabel. Andere lidstaten, waaronder Nederland, stellen dat vrije dynamische prijsvorming juist een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verder ontwikkelen van vraagzijderespons.

Een belangrijk onderwerp van onenigheid tussen lidstaten is de toepassing van capaciteitsmechanismen. Een aantal lidstaten dat een dergelijk mechanisme toepast wil hier voldoende ruimte voor houden, terwijl andere lidstaten, waaronder Nederland, er juist voor pleiten om deze mechanismen slechts onder strikte voorwaarden en als laatste optie toe te passen.

Bijna alle lidstaten kijken, net als Nederland, kritisch naar voorstellen die bevoegdheden overdragen van nationaal naar regionaal of supranationaal niveau. Sterkere samenwerking tussen netbeheerders wordt positief beoordeeld, maar het verplicht opzetten van regionale operationele centra die bevoegdheden van TSO's overnemen vinden veel lidstaten te ver gaan omdat het waarborgen van de leveringszekerheid als een nationale bevoegdheid wordt beschouwd. Hoewel Nederland voorstander is van het intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking deelt Nederland de opvatting van deze lidstaten. Dezelfde houding geldt ten aanzien van het geven van meer bevoegdheden aan ACER.

Financiering en realisatie van de Europese netwerken van transport, telecom en energie (Gezamenlijke bijeenkomst van ministers van transport en energie)

Tijdens de gezamenlijke bijeenkomst van de ministers van transport en energie staan twee instrumenten ten behoeve van financiering van Europese netwerken van transport, telecom en energie op de agenda. Het betreft de *Connecting Europe Facility* (CEF) en het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI).

Voor de ontwikkeling van de Europese netwerken van transport, telecom en energie wordt gebruik gemaakt van de financieringsfaciliteit voor Europese verbindingen, de CEF. In dat fonds is een budget opgenomen van circa € 30 miljard voor de periode 2014-2020. Ruim € 11 miljard van het fonds komt uit het cohesiefonds en is ook enkel bestemd voor de lidstaten die in aanmerking komen voor het cohesiefonds. Het fonds wordt gebruikt om een subsidiebijdrage te leveren aan projecten ter realisatie van het trans-Europees netwerk van transport (€ 24,4 mld), telecommunicatie (€ 0,5 mld) en energie (€ 5,3 mld). Tijdens de onderhandelingen over het nieuwe Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 (MFK) zullen afspraken gemaakt moeten worden over vervolg en budget van het CEF.

Het EFSI is een belangrijk EU-financieringsinstrument om extra private investeringen aan te jagen ten bate van groei en banen. De Europese Investeringsbank (EIB) beschikt vanuit de eigen reserves en vanuit de EU-begroting over € 21 miljard om de financiering van grote investeringen te vergemakkelijken door leningen en garantstellingen (dus geen bekostiging en geen subsidies). Uit de meest recente gegevens van de EIB blijkt dat 34% van de financiering terecht komt in de energiesector, 14% in de transportsector en 7% in de telecommunicatiesector. Het overige deel komt terecht in o.a. het onderwijs en de zorg.

Tijdens de informele gecombineerde raad zal het voorzitterschap vooral stil willen staan bij de toekomst van het CEF. Nederland wil niet vooruitlopen op discussies over de hoogte van het budget van programma's binnen het volgende MFK. In de context van een kleinere (als gevolg van het Britse vertrek uit de EU) en moderne begroting, zou slimme en duurzame transportinfrastructuur wat Nederland betreft ook na 2020 een prioriteit moeten zijn. Daarnaast is het CEF een belangrijk

instrument ter versterking van het energienetwerk en ter verdere bevordering van leveringszekerheid en marktintegratie binnen de EU. Tot slot, voor de realisatie van de Europese netwerken blijft een goede mix van subsidies en innovatieve financiële instrumenten van belang.

Waarschijnlijk zal het Estse voorzitterschap de ministers van transport en energie uitnodigen om ook in de volgende begrotingsperiode ruimte te bieden voor CEF. Naar verwachting zal een overgrote meerderheid steun willen uitspreken voor het ingezette beleid zonder vooruit te willen lopen op de onderhandelingen in het kader van het MFK.

Tallinn e-Energy declaration

Politieke verklaring ter ondertekening

Het Estse voorzitterschap heeft een politieke verklaring opgesteld omtrent digitalisering in de energiesector. Het voorzitterschap vraagt de lidstaten deze verklaring te ondertekenen tijdens de informele Energieraad. De verklaring bevat een politieke intentie, en beoogt geen juridische werking. De verklaring roept op tot een open en positieve houding ten opzichte van de digitalisering van de energiesector en de veranderingen die dit met zich meebrengt op het gebied van innovatie en nieuwe bedrijfsmodellen. Ook roept de verklaring op om actief deel te nemen in activiteiten gericht op het voorkomen van cyber bedreigingen. Tenslotte roept de verklaring op samen te werken aan een Digitale Energie Strategie.

Nederland heeft kennis genomen van de conceptversie van deze verklaring en staat in beginsel positief tegenover de intentie van de verklaring. Op dit moment is nog onduidelijk welke concrete vervolgacties het Estse voorzitterschap hierbij voor ogen heeft en welke lidstaten de verklaring zullen ondertekenen. Nederland zal zich hier de weken voor de informele Energieraad een beeld van vormen en op grond daarvan bepalen of de politieke verklaring door Nederland wordt ondertekend.

BIJLAGE 2: STAND VAN ZAKEN ONDERHANDELINGEN GOVERNANCE VERORDENING, HERZIENING RICHTLIJN HERNIEUWBARE ENERGIE EN HERZIENING RICHTLIJN ENERGIE-EFFICIËNTIE

Verordening governance van de Energie Unie

Het voorstel voor de verordening governance van de Energie Unie beoogt een betrouwbare en transparante governancestructuur te creëren. Deze structuur moet waarborgen dat de doelen van de Energie Unie gehaald worden en dat daarnaast de samenhang van het energie- en klimaatbeleid van de lidstaten wordt vergroot. De door de lidstaten in te vullen integrale nationale energie- en klimaatplannen (INEK) zijn een belangrijk instrument voor het halen van de EU-doelen voor 2030 voor hernieuwbare energie, energie-efficiëntie en het verminderen van broeikasgasemissies. Het governancevoorstel bevat diverse bepalingen aangaande de naleving van nationale plannen en behalen van de EU-doelen.

Het governancevoorstel is sinds de Energieraad van 28 juni jl. tweemaal besproken in de Raadswerkgroep Energie. Diverse lidstaten, waaronder Nederland, hebben aangegeven dat de verordening voor de governance van de Energie Unie besproken dient te worden in samenhang met de voorstellen voor de herziening van de richtlijn hernieuwbare energie en de herziening van de richtlijn energie-efficiëntie. Het Estse voorzitterschap heeft aangegeven mogelijk tot een (gedeeltelijke) Algemene Oriëntatie te willen komen tijdens de Energieraad van december 2017. Het Europees Parlement heeft rapporteurs aangesteld voor de verschillende voorstellen en beoogt eind 2017 te stemmen in het ITRE comité om tot een Parlementspositie te komen.

Een eerste gewijzigd concept van het voorstel is eind juni aan de lidstaten aangeboden. Medio september wordt een nieuwe versie verwacht. Nederland pleit met een meerderheid van landen voor meer flexibiliteit binnen de doelstellingen en tussen de doelstellingen. Nederland pleit ervoor de totale ambitie voor reductie van broeikasgassen centraal te stellen. Deze moet steeds gehandhaafd worden. Om dit ambitieuze reductiedoel kostenefficiënt te kunnen realiseren is het van belang om de mogelijkheid te houden voor lidstaten om tussentijds de nationale plannen voor de individuele doelen bij te kunnen stellen. Tevens is Nederland kritisch ten aanzien van het Commissievoorstel om lidstaten die uiteindelijk onder hun bindend nationaal aandeel hernieuwbare energie voor 2020 komen, te verplichten om een financiële afdracht te doen aan een financieel platform. Dit platform zal volgens de Commissie per gedelegeerde handeling moeten worden opgericht, wat op kritische bezwaren van een groot aantal lidstaten stuit. Ten aanzien van het financieel platform zelf is het krachtveld nog onvoldoende duidelijk.

Een meerderheid van de lidstaten wil de voorgestelde datum van 1 april 2018 voor indiening van het concept-INEK verder vooruitschuiven. De Europese Commissie acht dit niet wenselijk omdat zij over voldoende informatie wil

beschikken voor de faciliterende dialoog in november 2018 in het kader van het klimaatakkoord van Parijs. Een kleine groep lidstaten wil dat het gehele concept INEK op 1 april 2018 wordt ingediend. Nederland heeft een compromis voorgesteld waarbij de voor de faciliterende dialoog noodzakelijke informatie aan de Commissie wordt aangeboden voor 1 april 2018 en het volledige INEK op 1 juli 2018 in concept moet worden ingediend.

Herziening richtlijn hernieuwbare energie

Malta heeft aan het einde van haar voorzitterschap een eerste revisie van het commissievoorstel voor de herziening van de richtlijn hernieuwbare energie (RED) opgeleverd. Hoewel het Estse voorzitterschap een volle wetgevingsagenda heeft en prioriteit lijkt te geven aan andere wetgevingsdossiers, heeft het voorzitterschap aangegeven te streven naar een mogelijke Algemene Oriëntatie op onderdelen van dit voorstel, tijdens de Energieraad van december 2017.

Het commissievoorstel voor de herziening van de RED bevat bepalingen die moeten bijdragen aan het behalen van het gemeenschappelijke EU doel van 27% hernieuwbare energie in 2030. De inzet van Nederland richt zich met name op een aantal elementen uit het voorstel. Zo ziet Nederland wat betreft een minimum aandeel hernieuwbare energie liever dat een gemiddeld aandeel van een aantal jaren wordt genomen in plaats van een minimum aandeel per jaar. Daarnaast is Nederland geen voorstander van het verplicht openstellen van nationale subsidiesystemen voor hernieuwbare energie voor productie van hernieuwbare energie in het buitenland. Tevens is Nederland geen voorstander van het verplicht veilen van garanties van oorsprong (gvo's) die met subsidie zijn gerealiseerd. Nederland wil de mogelijkheden behouden die het huidige systeem van garanties van oorsprong biedt. Ten aanzien van de duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa ziet Nederland graag ambitieuzere duurzaamheidscriteria voor vaste biomassa. Nederland steunt de voorgestelde groeiende inzet van geavanceerde biobrandstoffen en het maximum aandeel in te zetten conventionele biobrandstoffen.

De RED bevat een brede set van onderwerpen. Voor enkele belangrijke onderwerpen kan een indicatie worden gegeven van het krachtenveld. Een grote groep lidstaten, waaronder Nederland, is geen voorstander van een verplicht minimumaandeel hernieuwbare energie. Eveneens is een grote groep lidstaten tegen het verplicht openstellen van subsidiesystemen. Met betrekking tot de herziening van het gvo-systeem is een kleine groep lidstaten (inclusief Nederland) tegen de introductie van een verplichte veiling van gvo's. Een enkele lidstaat is hier wel voorstander van en een groot deel van de lidstaten heeft zich hierover nog niet uitgesproken. Met betrekking tot transport heeft een meerderheid van de lidstaten zich uitgesproken tegen het maximum van 3,8% bijmenging van conventionele brandstoffen in 2030. Deze lidstaten vinden dit percentage te laag. Daarnaast vindt een grote groep lidstaten de minimale bijdrage van 3,6% voor geavanceerde biobrandstoffen (uit reststromen) te ambitieus.

Het Europees Parlement heeft rapporteurs aangesteld voor de verschillende voorstellen en beoogt eind 2017 te stemmen in het ITRE en ENVI comité om tot een Parlementspositie te komen.

Herziening richtlijn energie-efficiëntie

Op 26 juni jl. heeft de Raad een Algemene Oriëntatie bereikt over het Commissievoorstel voor de herziening van de richtlijn energie-efficiëntie (EED). Uw Kamer is hierover op 6 juli jl. geïnformeerd in het 'verslag van de Energieraad van 26 juni 2017'⁵. Het Europees Parlement heeft rapporteurs aangesteld voor de verschillende voorstellen en beoogt eind 2017 te stemmen in het ITRE en ENVI comité om tot een Parlementspositie te komen. Hierna zal de Raad starten met de zogenaamde triloog-onderhandelingen met het Europees Parlement en de Europese Commissie.

⁵ Kamerstuk 21501-33 nr. 660